

॥ ज्योतिर्मय ॥

Online Journal of Literature....

साहित्याचे विद्यापीठ

❑ पुणे ❑ वर्ष १ ले ❑ अंक ९४ वा ❑ गुरूवार दि.२२ मे २०२५ ❑ पाने ४ ❑ मूल्य : निशुल्क (खासगी वितरणासाठी)

विशेष लेख...

खगोलशास्त्रातील तारा निखळला

– प्रा डॉ सुधीर अग्रवाल

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

प्रख्यात खगोलशास्त्रज्ञ, लेखक शिक्षण तज्ञ आणि विज्ञानप्रसारक, प्रसिद्ध साहित्यिक, अंधश्रद्धा निर्मूलन आदी कार्य करणाऱ्या आणि आपल्या व्यक्तिमत्त्वाचा ठसा जनसामान्यावर उमटविणारे डॉ. जयंत विष्णू नारळीकर हे बहुविध व्यक्तिमत्त्वाचे धनी होते. भारतीय विज्ञानातील एक उत्तुंग व्यक्तिमत्व असलेले डॉ. नारळीकर हे विरवज्ञानातील त्यांच्या अग्रगण्य योगदानासाठी, विज्ञान लोकप्रिय करण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नांसाठी आणि देशात प्रमुख संशोधन संस्था स्थापन करण्यासाठी प्रसिद्ध होते. डॉ. जयंत विष्णू नारळीकर यांचे वयाच्या ८६ व्या वर्षी पुण्यातील राहत्या घरी निधन झाले. त्यांच्या निधनाने भारतीय विज्ञानविश्वात शोककळा पसरली आहे. सहजसोप्या भाषेत वैज्ञानिक संकल्पना समजावून सांगणाऱ्या नारळीकरांनी ‘व्हायरस’, ‘यक्षांची देणगी’ यांसारखी पुस्तके लिहिली जी खूप गाजली. कुटुंबीयांच्या माहितीनुसार, झोपेतच ते शांतपणे अनंतात विलीन झाले. त्यांना दीर्घ आजारपण नव्हते, परंतु वयोमानानुसार प्रकृती खालावली होती. ‘हॉईल-नारळीकर सिद्धांत’ आणि मधील योगदानाद्वारे त्यांनी खगोलशास्त्राला जागतिक स्तरावर पोहोचवले. त्यांच्या निधनाने वैज्ञानिक, साहित्यिक आणि शिक्षण क्षेत्रातील एक तेजस्वी तारा हरपला आहे.

नारळीकर यांच्या जाण्याने वैज्ञानिक क्षेत्रात मोठी पोकळी निर्माण झाली आहे. त्यांचा जन्म १९ जुलै १९३८ रोजी कोल्हापुरात झाला. केंब्रिज विद्यापीठातून पीएच.डी. मिळवणारे नारळीकर यांनी विश्वरचनाशास्त्र आणि सापेक्षतावादावर महत्त्वपूर्ण संशोधन केले. त्यांनी प्रख्यात शास्त्रज्ञ फ्रेड हॉईल यांच्यासोबत ‘हॉईल-नारळीकर सिद्धांत’ मांडला. टाटा मूलभूत संशोधन संस्थेत (TIFR) आणि आंतरविद्यापीठ खगोलशास्त्र केंद्रात (IUCAA) त्यांनी मोलाचे योगदान दिले.

विज्ञानप्रसारासाठी त्यांनी मराठीतूनही अनेक पुस्तके लिहिली. पद्मभूषण, पद्मविभूषण आणि अनेक पुरस्कारांनी त्यांना सन्मानित करण्यात आले. त्यांच्या कार्याने भारतीय खगोलशास्त्राला जागतिक स्तरावर मान मिळवून दिला.

डॉ. जयंत नारळीकर यांनी सापेक्षतावाद, गुरुत्वाकर्षण आणि विश्वाच्या उत्पत्तीवर संशोधन केले. विश्वाच्या स्थिर अवस्था सिद्धांताला (Steady State Theory) त्यामुळे नवीन दिशा मिळाली. या सिद्धांतात विश्वाच्या सततच्या निर्मितीवर आणि गुरुत्वीय क्षेत्रावर भर देण्यात आला. त्यांनी क्रांम कॉस्मॉलॉजी आणि ब्लॅक होल्सवरही संशोधन केले. विज्ञानप्रसारासाठी त्यांनी मराठी-इंग्रजी पुस्तके लिहिली, ज्यामुळे खगोलशास्त्र सर्वसामान्यांपर्यंत पोहोचले. विज्ञानप्रसारासाठी त्यांनी मराठी-इंग्रजी पुस्तके लिहिली, ‘द मेसेज फ्रॉम ॲरिस्टॉटल’ आणि ‘सेव्हन वंडर्स ऑफ कॉस्मॉस’ यांसारखी मराठी-इंग्रजी पुस्तके लिहिली. त्यांच्या लेखनाने खगोलशास्त्र सर्वसामान्यांपर्यंत पोहोचवले आणि वैज्ञानिक दृष्टिकोन रुजवला.

डॉ नारळीकर यांनी शालेय शिक्षणातही मोठे बदल घडवले. त्यांनी राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन आणि प्रशिक्षण परिषदेच्या विज्ञान आणि गणित पाठ्यपुस्तक समितीची अध्यक्ष पद भूषवले. त्यांनी विज्ञान शिक्षण सोपे रंजक आणि विद्यार्थ्यांसाठी आकर्षक बनवले. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली तयार झालेल्या पाठ्यपुस्तकांनी कठीण अशा संकल्पना साध्या आणि सहज सुलभ भाषेत मांडल्या. महाराष्ट्रातही त्यांनी शालेय अभ्यासक्रम सुधारण्यासाठी काम केले. त्यांनी विज्ञानात नवे शोध आणि प्रयोगशाळांचे महत्त्व यावर जोर दिला ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष प्रयोग करून शिकण्याची संधी मिळाली यामुळे विज्ञानाची गोडी वाढली आणि विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन रुजला.

मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या हस्ते ‘शिक्षणवेध २०४७’ त्रैमासिकाचे प्रकाशन

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य
मुंबई – राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची राज्यात प्रभावी अंमलबजावणी सुरू असून या धोरणाच्या माध्यमातून नवकल्पना आणि संशोधनास अधिक चालना देण्यात येत आहे. उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या वतीने ‘शिक्षणवेध २०४७’ हे त्रैमासिक सुरू करण्यात आले आहे. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या हस्ते आज मंत्रिमंडळ बैठकीपूर्वी या

त्रैमासिकाचे प्रकाशन करण्यात आले. या प्रसंगी उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री अजित पवार, उच्च व तंत्र शिक्षण मंत्री चंद्रकांत पाटील, मंत्रिमंडळातील सदस्य, मुख्य सचिव सुजाता सौनिक आणि उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाचे अपर मुख्य सचिव बी. वेणूगोपाल रेड्डी उपस्थित होते. ‘शिक्षणवेध २०४७’ त्रैमासिकाच्या माध्यमातून विभागाच्या विविध योजना, उपक्रम, धोरणे, यशोगाथा,

शिक्षण क्षेत्रातील तज्ज्ञांचे विचार, यशस्वी विद्यार्थ्यांच्या प्रेरणादायी कथा तसेच शैक्षणिक क्षेत्रातील नवप्रवाहांचा समावेश असणार आहे. तसेच तंत्रशिक्षण, उच्च शिक्षण, कला शिक्षण आणि ग्रंथालय संचालनालय या विभागांची एकत्रित माहिती वाचकांना उपलब्ध होणार आहे. शिक्षणवेध त्रैमासिक विद्यार्थ्यांसह प्राध्यापक आणि शिक्षण क्षेत्रातील सर्व संबंधितांसाठी प्रेरणादायी आणि दिशादर्शक ठरणार आहे.

प्राचार्य डॉ. नितीन घोरपडे यांना केंद्र सरकारचा पुरस्कार

शैक्षणिक गुणवत्तेचा दर्जा उंचावल्याबद्दल गौरव

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य
पुणे – पुणे जिल्हा शिक्षण मंडळाच्या अण्णासाहेब मगर महाविद्यालयाचे प्राचार्य व सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या व्यवस्थापन परिषदेचे सदस्य डॉ. नितीन घोरपडे यांना पुणे येथे आयोजित विशेष समारंभात भारत सरकारच्या राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ (एन.एस.डी.सी.), राष्ट्रीय व्यावसायिक शिक्षण व प्रशिक्षण परिषद (एन.सी.व्ही.ई.टी.) आणि कौशल्य भारत यांच्या संयुक्त विद्यमाने प्लस नाईन वन मीडियाचे संस्थापक आणि सीईओ संदीप गुलाटी यांच्या हस्ते हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

प्राचार्य घोरपडे यांनी उच्च शिक्षणात

राबवलेल्या विद्यार्थीकेंद्रित उपक्रम, समाजाभिमुख कार्य आणि महाविद्यालयाच्या माध्यमातून उच्च शिक्षणात राबवलेल्या नावीन्यपूर्ण उपक्रमांमुळे हा मनाचा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

डॉ. घोरपडे यांना अनेक राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय पुरस्कारांनी गौरविले आहे.

प्राचार्य घोरपडे यांनी शिक्षण क्षेत्रात अनेक नावीन्यपूर्ण उपक्रम राबवून स्वतःची वेगळी ओळख निर्माण केली आहे. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या विविध समित्यांवर त्यांनी महत्त्वपूर्ण योगदान दिले आहे. त्यांचे राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय नियतकालिकांमध्ये अनेक शोधनिबंध प्रकाशित झाले असून, राष्ट्रीय

आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदांमध्ये त्यांनी शोधनिबंधांचे सादरीकरण केले आहे. तसेच त्यांच्या नावावर पेटेंट देखील आहेत. नुकतेच त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली अण्णासाहेब मगर महाविद्यालयाला नॅककडून ‘अ पल्स’ दर्जा मिळाला आहे.

या पुरस्काराबद्दल पुणे जिल्हा शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष व राज्याचे उपमुख्यमंत्री अजित पवार, उपाध्यक्ष राजेंद्र घाडगे, मानद सचिव संदीप कदम, खजिनदार मोहनराव देशमुख, उपसचिव एल.एम. पवार व ए.एम.जाधव, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. प्रशांत मुळे, डॉ. शुभांगी औटी, प्रा. अनिल जगताप, प्रा. विलास शिंदे, यांनी प्राचार्य डॉ. नितीन घोरपडे यांचे अभिनंदन केले.

चहा....एक जादुई पेय

सौ. स्नेहा मुसरीफ पुणे

पश्चिम बंगाल ८३% तर केरळ, कर्नाटक,तामिलनाडू यांचे १७% योगदान चहाच्या उत्पादनात आहे. कॉफी म्हणजे प्रेम आणि चहा म्हणजे आयुष्य असे म्हटले जाते. चहाला वेळ नसते, पण वेळेला चहा लागतोच असे म्हटले जाते. बाईला कुंकवाला आणि पुरुषांनी चहाला नको म्हणू नये असेही गमतीने म्हणतात. चहा हेअसंख्य लोकांचे अत्यंत लाडके पेय आहे. कित्येक लोकांना तर अगदी बेड टी सुद्धा आवडतो नव्हे लागतोच. चहा हा गरीब. श्रीमंत, काळा, गोरा लहान, मोठा. स्त्री, पुरुष.. असा कोणताच भेदभाव करत नाही. हा घराघरात. प्रत्येक घरात तर बनवला जातोच पण अगदी छोट्याश्या टपरीवर, हातगाडीवर, छोट्या हॉटेल पासून ते अगदी सेव्हन स्टार हॉटेलस पर्यंत सर्वत्र बनवला जातो.

प्रत्येकाची चहा बनवण्याची, पिण्याची पद्धत.. आवड खूप वेगवेगळी आहे. हा अनेक वेगवेगळी सुगंधी द्रव्ये, औषधी वनस्पती घालून असंख्य पद्धतीने वेगवेगळ्या चवींचा बनवला जातो.

पूर्वी चहा हे ब्रिटिशांनी.. इंग्रजांनी आणलेले पेय आहे त्यामुळे ते अंमली पेय आहे, नशा आणते असे विचार असल्यामुळे लोक खूप कमी प्रमाणात बनवून प्यायचे. पण हळू हळू लोकांना जशी त्याची उपयुक्तता पटली तेंव्हा पासून हा पिण्याचे प्रमाण वाढत गेले. यात आले, सुटं, गवती चहा, लवंग, दालचिनी, मिरे वगैरे घातले की औषधी बनतो. दमा, कफ, सर्दी, डोकेदुखी अशा अनेक दुखण्यासाठी उत्तम आहे, असे लक्षात आल्यावर तर हे अमृतच वाटायला लागले.थंडीत तर हे सुरेख चवीचे अमृततुल्य पेय अगदी हवे हवेसे वाटते . आता तर हे हेल्दी ड्रिंक म्हणून

सुद्धा बनवुन आवडीने पितात. लेमन टी, जिंजर टी, रोज टी, चॉकलेट टी पासून ते अगदी ब्लॅक टी, लेमन ग्रास टी, आईस टी, ग्रीन टी असे कितीतरी चहाचे नवनवीन, तऱ्हेतऱ्हेचे प्रकार बनवून लोक अगदी आवडीने त्याचा आस्वाद घेतात. सेंद्रिय गुळ घालून बनवलेला चहा हा तर उत्तम आरोग्यासाठी म्हणून मुद्दाम आवडीने बनवून पितात.

आधी अगदी कमी दर्जाचे पेय आता श्रीमंत पेय बनले आहे .छोट्या हातगाड्या, टपरीवर मिळणाऱ्या चहाला आता बाहेरसुद्धा मोठ्या दर्जाचे स्थान प्राप्त झाले आहे. सुरुवातीला छोट्या हातगाड्या, टपरीवर मिळणाऱ्या चहाला लोकांनी इतका छान प्रतिसाद दिला की त्याला पुढे अमृततुल्य सारख्या छोट्या चहाच्या खास दुकानात जागा मिळाली. ती खास टेस्ट लोकांना खूप आवडली आणि आता तर खास चहाची खूप सुरेख शॉप्स ठिकठिकाणी मोठ्या दिमाखात, थारामाटात उभी आहेत. तिथेही पहाटे पासून ते अगदी मध्यरात्री पर्यंत भरपूर गर्दी असते . विविध फ्लेव्हर्स चे चहा येथे बनतात, चहाप्रेमी त्यांचा आनंदाने आस्वाद घेतात. गप्पा मारत चहा पिणे हा तर कित्येक लोकांचा नित्यानेमच असतो.

कोणाला हा बिस्किटे, ब्रेड, बटर, खारी यांच्या सारख्या बेकरी खाऊ सोबत प्यायला आवडतो तर काहीना चिवडा, शेव,चकली अशा खमंग, कुरकुरीत खाद्यापदार्थांसोबत प्यायला आवडतो. हा चहा मग,कपडशी, मातीचे कुल्लड, किंवा अगदी दक्षिण भारतात पितळ्याच्या किंवा स्टीलच्या छोट्या पातेली आणि ग्लास मधून आवडीने पितात. बाराही महिने हा दररोज आवडीने पितातच, पण खास करून गुलाबी थंडीत, किंवा पावसाळ्यात गरमागरम कांदा भजी किंवा मक्याच्या कणसा सोबत पितांना जो स्वर्गीय सुखाचा आनंद मिळतो, तो शब्दात सांगणे शक्यच नाही. तो स्वतः अनुभववावाच लागतो.

आपल्याकडे कोणीही पै पाहुणा आला की कमीतकमी चहा तरी पाहुणचार म्हणून विचारलाच जातो. इतकेच नाही तर आपल्याकडे मुलगी पाहण्याच्या खास कार्यक्रमाला खास चहापोह्याचा कार्यक्रम असे म्हटले जाते. कोणी घरी आले आणि त्याला चहा घेणार का म्हणून विचारले नाही तर तो त्याचा अपमान वाटतो. काय माणसे आहेत, साधा चहापण विचारला नाही म्हणून त्याला नावे ठेवली जातात. अतिथी आला की त्याला किमान चहा पाणी तरी विचारले पाहिजे हा आपल्या भारतीय लोकांच्या आगत्याचा, अतिथ्याचा धर्म मानला जातो. म्हणजेच इतके मोठे मानाचे स्थान आज आपल्याकडे चहाला लाभले आहे. हे एक उत्साहवर्धक, आळस दूर करणारे असे तरतरी आणणारे स्वर्गीचे अमृतच आहे असे म्हटले तरी वावगे ठरणार नाही.

या चहा पुराणामुळे खरोखरच चहाची तल्लफ आली .मी तर घेतोच आहे,तुम्ही पण घेताय ना घोटभर?

— विद्यावाचस्पती विद्यानंद
Mobile: +९17709612655
Email: vidyavachaspati.vidyaland@gmail.com

आनंदी पहाट...

पाश्चात्यांचे अंधानुरण करणे टाळावे

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

आपलं शरीर आणि अंतर्गत इंद्रिये यांच्यापेक्षाही आपलं मन अधिक महत्त्वाचं असतं. ज्ञानेंद्रिये माहिती गोळा करतात. ती माहिती मेंदूमध्ये साठवली जात असते. त्या माहितीचा अर्थ लावण्याचं काम, तिचं मूल्यमापन करण्याचं काम मन करत असतं. म्हणूनच आपल्याला प्रत्येक गोष्टीची जाणीव होत असते. आपल्याला ह्या जगात कोणतीही गोष्ट फुकट मिळत नाही. आपले शरीर मात्र याला अपवाद आहे. कारण ते आपल्याला फुकट मिळालेलं आहे. कदाचित त्यामुळेच शरीराची काळजी न घेता आपण फुकटचं आजारापण ओढवून घेत असतो.

आयुष्यात अनेक गोष्टी पुनःपुन्हा मिळू शकतात, परंतु आपलं शरीर मात्र पुन्हा मिळत नाही. म्हणूनच त्या शरीराची काळजी घेणं जरूरीचं असतं. योग ही एक जीवनपद्धती असून, ती पुरातन काळापासून भारतात प्रचलित आहे. योग हा मुळात अध्यात्मिक प्रचितीकरिता केला जातो. योगामुळे मन:शांती तर प्राप्त होतेच, त्याचप्रमाणे शारीरिक, मानसिक स्वास्थ्यसुद्धा लाभते. योगासन, प्राणायाम, ध्यान, सूर्यनमस्कार, रवसनाचे प्रकार ह्या सर्व प्रक्रिया शरीराच्या माध्यमातूनच कराव्या लागतात. ह्या सर्वांच्या सरावानं मन, शरीर व श्वास ह्या गोष्टी एका लयीत येण्यास मदत होत राहते. शरीर सुस्थितीत असेल तरच योग साधना चांगली होऊ शकते. शरीर हे योग साधनेचं माध्यम असल्याची जाणीव आपण करून घेतली पाहिजे.

पाश्चात्यांच्या पाऊलावर पाऊल टाकत आपण अंधानुरण करणे कितपत योग्य आहे ह्याचा आपण सद्यस्थितीत गांभीर्याने विचार केला पाहिजे. आपल्या संस्कृतीला अनुसरून, प्रकृतीला झेपेल आणि विकृतीला आपण बळी पडणार नाही ह्या दृष्टीकोनातून काहीअंशी पाश्चात्यांचे अनुकरण काही बाबतीत करायला हरकत नाही.

वृक्षवल्ली आम्हा सोयरी

वनचरे...

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

पिंपळाच्या झाडाखाली असलेल्या मारुतीचे म्हणजे अश्वत्थ मारुतीचे दर्शन पुण्यप्रद मानले जाते. श्रावण महिन्यात तर दर शनिवारी पिंपळाची पूजा करतात. पिंपळ वृक्षाचे महत्त्व सांगणारा एक छान श्लोक आहे. तू आता मी तुम्हाला सांगते. तुम्ही लक्षात ठेवा आणि पाठ करा तो.

मूले ब्रह्मा, त्वचा विष्णू , शाखा शंकरमेवच पत्रे पत्रे सर्वदेवायाम्, वृक्ष रादन्यो नमोस्तुते.

म्हणजे ज्या वृक्षाच्या मुळांमध्ये ब्रह्मा, सालीमध्ये विष्णू, फांद्यांमध्ये भगवान शंकर आणि प्रत्येक पानात देवीदेवतांचा निवास असतो, अशा वृक्षराजाला (पिंपळाला) नमन असो.

अरे वा, आई किती माहिती आहे ग तुला! आज तर आम्हाला खूप नवीन गोष्टी कळल्या. पिंकी म्हणाली.

राजेश म्हणाला, आई या वडाच्या झाडाभोवती तुसत्या फेऱ्या मारल्या तरी किती छान वाटते. श्यामलाताई हसल्या आणि म्हणाल्या, तुम्हाला माहिती आहे का की वटपौर्णिमेच्या दिवशी आम्ही याच झाडाची पूजा करतो. त्याला प्रदक्षिणा घालतो. पिंकी म्हणाली, आई, ते माहितीये, पण का पूजा करतात आणि प्रदक्षिणा का करतात ते सांग ना... ?

श्यामलाताई म्हणाल्या, पिंकी तू सावित्री आणि सत्यवान यांची कथा ऐकली असशीलच. तरी मी सांगते. सावित्री ही पतिव्रता होती. यमाने सत्यवानाचे प्राण हरण केले होते. पण सावित्रीने आपल्या सामर्थ्याच्या आणि चातुर्याच्या बळावर यमाकडून त्याचे प्राण परत मागून घेतले. वटवृक्षाखालीच सत्यवानाचे प्राण पुन्हा परत आले. तेव्हापासून सवाण्य स्त्रिया या वृक्षाची पूजा करतात. आपल्या पतीसाठी दीर्घायुष्याची प्रार्थना करतात. त्याला प्रदक्षिणाही करतात. वडाचे झाड भरपूर आक्सिजन देणारे आहे. त्यामुळे त्याच्याभोवती प्रदक्षिणा केल्याने आपोआपच शुद्ध प्राणवायूचा आपल्या फुफ्फुसांना होऊन आपले

उगवतीचे रंग

विश्वास देशपांडे
चाळीसगाव
मो. ९४०३७४९३९२

आरोग्य सुधारण्यास मदत होते. शिवाय वडाची मुळे, साल, पाने

औषधी असतात. सांधेदुखीवर त्यांचा चांगला उपयोग होता. तसेच केस वाढण्यासाठी वडाच्या झाडाचा उपयोग करून तेल बनवतात.

कडुलिंबाचे झाड सुद्धा असेच औषधी असते. त्याची सावली तर खूप थंड असते. गुढीपाडव्याच्या दिवशी आपण कडुलिंबाच्या कोवळ्या पानांपासून चटणी बनवतो. ती आरोग्यासाठी अतिशय चांगली असते, आपली प्रतिकारशक्ती वाढवणारी असते. अबब ! किती उपयोगी असतात ही झाडे, नाही का ? पिंकी म्हणाली.

हो तर. म्हणून बाळांनो, आपल्याला नैसर्गिक आपत्तींपासून आणि ग्लोबल वार्मिंगपासून वाचायचे असेल, आपली वसुंधरा हिरवीगार ठेवायची असेल तर विदेशी झाडांचा मोह सोडून देऊन प्रत्येक १०० मीटर अंतरावर प्रत्येकी एक औदुंबर, वड, पिंपळ, कडुलिंब

यासारखी झाडे लावली पाहिजेत. तसेच प्रत्येक घरासमोर, परसबागेत किंवा आपल्या गच्चीवर तुळस अवश्य लावावी. तुळस अर्थ्यंत औषधी तर आहेच पण पण ती भरपूर ऑक्सिजनचा पुरवठा करणारी वनस्पती आहे. आई, आता कळले की तुकाराम महाराज, वृक्षवल्ली आम्हा सोयरी वनचरे असं का म्हणत असावेत. एवढ्यात श्यामराव परत आले. अरे, मायलेकांच्या गप्पा अजून संपल्या नाहीत का ? चला, आपल्याला अजून बरेच काही पाहायचे आहे. सगळे परत गाडीत बसले. गाडी जंगलाकडे मार्गस्थ झाली.

॥ संत महात्म्य ॥

लेखक - मधुकर बोरीकर
9403061886

संत श्री भानुदास महाराज

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

तुझा तुची मागे परतोनी पाहे/
तुज पाशी आहे भुलू नको//
या ओळींचा थोडासा खोलात जाऊन विचार केला तर असाही अर्थ निघतो की, माणसाची प्रवृत्ती ही विषय, व्यक्ती आणि वस्तू यांच्या संदर्भात सतत आणि सहजगत्या असते. म्हणजेच सहाजिकच आपण हे विषय, वस्तू व्यक्ती यांचाच सहजगत्या आणि कायम विचार करत असतो. आपण शब्दात द्वारे भजन करतो, अभिषेक करतो. आपण स्तोत्रे म्हणतो. भगवन् नामाचा जप करतो.

संत कबीर दास जी म्हणतात.
माला फेरत जुग भया,
फिरा न मन का फेर,
कर का मनका डार दे,
मन का मनका फेर।

पण असा जप आपल्या मनाचा फेर जर फिरवू शकणारा नसेल. मनाला उन्मनी अवस्था देणारा नसेल, तर हा जप आपल्याला विलंब लावेल. मनातील शडबिकार (काम, क्रोध, दंभ, मद, मोह, मत्सर) जोवर कमी होत नाहीत तोवर मन हे विषयाकडून आत्म्याकडे वळायला कठीण जाईल. या जन्मात आपल्या वाट्याला आलेली प्रारब्ध कर्मे आपण केवळ तीन पद्धतीनेच संपवू शकतो. १) (कुरकुर न करता) भोगून २) तपाने व ३) गुरूकपेने.

आपण आपल्या वाट्याला आलेली प्रारब्ध कर्मे कुरकुर न करता कधीच भोगत नाहीत. त्याविषयी तक्रार, रडगाणे हे सतत चालू ठेवतो व आपल्या जीवनात आलेले हे कठीण प्रसंग हे दुसऱ्या कोणामुळे तरी आले आहेत, आणि त्याचा दोष आहे, हे सतत सांगत राहतो. असे दोषारोप करत गेल्याने, आपण भोगलेली कर्मे जरी निवृत्त झाली तरी नवीन कर्मे निर्माण होतात. उलट नवीन कर्मांचीच अधिक भर पडते. म्हणून आपणास परमेश्वरप्राप्ती ची शक्यता धुसर न्हायला लागते.

दुसरा प्रकार हा तपाने कर्मे संपवावीत असा आहे. यात आपल्या देहातील पाच प्राण, म्हणजेच प्राण, आपान व्यान उदान आणि समान या पाचही प्राणांना एकत्रित करून, आत्म यज्ञात या प्राणांची आहुती द्यायची असते. पेटलेला योगाग्नी किंवा ब्रह्माग्नी हा जेव्हा मुलाधार चक्रापासून सुशुमनेतून वर सहस्त्रार चक्राकडे जायला सुरुवात होते. त्यावेळेस संपूर्ण शरीरात हा ब्रह्मग्णी धडधडा पेटतो या अग्नीत कर्मे जळून जातात. प्रारब्ध कर्माची बीजे या ब्रम्हाग्णित जळून नष्ट झाली की आपला मार्ग सुकर होतो. कर्मे संपवण्याची तिसरी पद्धत म्हणजे गुरूंनी कृपा करावी व त्यांचे आशिर्वादाने आपली पिडा दूर व्हावी. आपण सारेच या प्रतीक्षेत असतो की अगदी सहजगत्या आपण कोणतेही कष्ट, साधना न करता आपणास गुरू मिळावेत व त्यांच्या आयुष्यभराच्या तपसाधनेतून निर्माण झालेल्या शक्तीने त्यांनी आपली कर्मे जाळून टाकावीत.

(क्रमशः)

श्री ब्रह्मचैतन्य गोंदवलेकर महाराज

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

दारूड्यांच्या मेळाव्यात सारेच धुंदीत असतात. पण त्यांतला एखादा दारू न प्यालेला असला तर बाकीचे दारूडे त्याला हा शुध्दीवर नाही असे म्हणत असतात. वास्तविक तोच एकटा शुध्दीवर असून बाकीचेच खरे गैरसावध असतात. त्याप्रमाणे आपण सर्वजण विषयात दंग असल्याकारणाने, जो नामात असतो त्याला

नामात असणे म्हणजे शुद्धीवर असणे

आपण हा शुध्दीवर नाही असे म्हणत असतो. वास्तविक पाहता, नामाशिवाय जगात दुसरे सत्य नाही अशी ज्याची दृढ भावना असते तोच खरा शुद्धीवर असतो, व आपण मात्र भ्रमात असतो. आपल्याला झालेला हा भ्रम नाहीसा करायला तीन उपाय आहेत. एक सद्विचार, दुसरा सत्संगती, आणि तिसरा नामस्मरण. भगवंताचा विचार हाच खरा सद्विचार. एखाद्या माणसाला म्हटले की तुझे अवयव आणि रंग यांच्याशिवाय ये, तर त्याला येता येणार नाही; कारण तो जिथे आहे तिथे त्याचा रंग आणि अवयव हे असणारच. त्याचप्रमाणे नाम, संत, आणि भगवंत हे एकमेकांना चिकटूनच आहेत, त्यामुळे जिथे नाम आहे तिथे सत्संगती आणि भगवंत असतातच. वासरू घेऊन गेले म्हणजे जशी गाय पाठीमागून आपोआप येते, त्याप्रमाणे नाम घेतले की भगवंत त्यामाणे येतोच. आजकाल इतकी यंत्रे निघाली आहेत, मग भगवंताच्या प्राप्तीसाठी संतांनी एखादे यंत्र शोधून काढले नाही का, असा प्रश्न एखाद्याच्या मनात येईल, तर त्याचे उत्तर सोपे आहे. असे यंत्र संतांनी केव्हाच शोधून काढले आहे. त्या यंत्राचे नाव आहे रामनाम. हे यंत्र सर्वांना मिळू शकते, सर्वांना वापरता येते,

शिवाय ते कधीच गंजत नाही.

भक्त, भगवंत आणि नाम हे तिन्ही एकरूपच आहेत. जिथे नाम आहे तिथे भक्त आहे, आणि तिथेच भगवंत आहे. म्हणून नाम सर्वांत श्रेष्ठ आहे. ते नाम अनन्य होऊन आपण घेऊ या. नाल्यातून, गटारातून पाणी वाहते, ते किती घाण असते ! पण ते नदीला मिळते आणि ती सागराला मिळते. सागर त्या सर्वांना सागररूप करून टाकतो. तसे मनुष्य कितीही पापी, दोषी, अपराधी असू द्या, त्याने नामनदीची कास धरली की तो रामसागररूप झालाच म्हणून समजा. भगवंताला विसरणे हे सर्वांत मोठे पाप आहे. नामाने भगवंताचे स्मरण होते म्हणून नामाने पाप नाहीसे होईल. अनाथ शब्द नाथावाचून नाही, आणि नाथाला अनाथावाचून नाथत्व नाही. राम सर्वांचा नाथ आहे. त्याच्या अखंड स्मरणात आपण राहू या. प्रपंच वनवासासारखा आहे. रामाच्या स्मरणात प्रपंचातली संकटे आणि दुःखे कस्पटाप्रमाणे वाटतील. .

तुम्ही नाम घेत गेलात तर तुम्हाला संत धुंडीत जाण्याची जरूरीच नाही, तेच तुम्हाला धुंडीत येतील.

आरोग्य संजीवनी

गाजराचा ज्युस

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

वजन कमी करण्यासाठी लोकं अनेक गोष्टी पाळत असतात. पहिली गोष्ट म्हणजे जेवणावर कंट्रोल. अनेक जण जेवण कमी करतात. अनेक जण जास्त फॅट असलेल्या गोष्टी खाणे टाळतात.

पण असं करत असताना तुम्हाला योग्य डाएट माहित असणं खूप आवश्यक आहे. अन्यथा तुमच्या शरीरावर विपरीत परिणाम होऊ शकतात. वजन कमी करण्यासाठी तुम्ही काही नैसर्गिक आणि घरगुती गोष्टी करू शकतात.

गाजर खावून तुम्ही तुमचं वजन नियंत्रित करू शकतात. गाजर खाण्याचे तसे अनेक फायदे आहेत. गाजर खाल्ल्याने शरीरातील रक्ताची कमतरता दूर होते. जर एखाद्या व्यक्तीच्या शरीरात अनावययक चरबी जमा होत असेल तर ती कमी होण्यास मदत होते. गाजरांमध्ये जीवनसत्त्वे , , , ८, झिंक, लोह यासह अनेक पोषक घटक असतात.

गाजराच्या ज्यूसचे फायदे
१. गाजराचा ज्युस व्हिटॅमिन ए चा चांगला स्रोत आहे. ज्यामुळे त्वचेवर खूप चमक येते. गाजराचा रस प्यायल्याने चेहऱ्यावरील मुरुम आणि काळे डाग निघून जातात. डोळ्यांची दृष्टी चांगली राहते.

२. गाजराचा ज्युस शरीरातील हिमोग्लोबिनची कमतरता पूर्ण करतो.

ॲनिमियाचा त्रास असलेल्या लोकांसाठी

संकलन –
डॉ. प्रमोद ढेरे (निसर्ग उपचार तज्ञ)
पिंपरी-चिंचवड, पुणे.
आरोग्यविषयक व्याख्याते व लेखक
संपर्क – ९२ ७९ ६६९ ६६९

गाजराचा ज्युस फायदेशीर आहे आणि याच्या सेवनाने शरीरात रक्त लवकर तयार होते. यामध्ये फायबर मुबलक प्रमाणात

आढळते, ज्यामुळे शरीराची पचनशक्ती वाढते, ज्यामुळे बद्धकोष्ठतेच्या समस्याेत आराम मिळतो.

३. गाजराच्या रसात बीटा कॅरोटीन मुबलक प्रमाणात आढळते. हे तुम्हाला तणाव आणि चिंतामुक्त ठेवते. वाढत्या नैराश्याच्या लक्षणांपासून आराम मिळतो. गाजराचा ज्युस साखर आणि काळी मिरी मिसळून प्यायल्याने कफचा त्रास कमी होतो.

गुरूवार दि.२२ मे २०२५

२

दासबोध स्तवन

उज्वला धर्माधिकारी,
पुणे, मो. ७५८८२ ३५६४६

वैराग्य निरूपण

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

अंतःकरण शुध्द व पवित्र असेल तर भाव सतेज रहातो. ईश्वरी जाणीव सदैव स्मरत जीवन जगणे भगवंताशी एकरूप होणे. आताच्या जमान्यात तर मी म्हणेल की “दैवप्र होऊ सगळे“ पण अंतःकरण अशुध्द व अपवित्र झाले की भाव मंदावतो. हे होऊ नये यासाठी सदैव सत्संगात रहाणे हे आपल्या हातात आहे. जे सदैव ईश्वर भक्तीत असतात त्यांना सदैव स्वानंदाचा रस चाखायला मिळतो. परमात्मा तुमच्या मनातील भाव ओळखतो तो तुमची लबाडी ओळखतो. भाव खोटा व दिखाऊ असेल तर तो

जशास तसे वागतो. म्हणून ईश्वरी सत्ता मान्य करा वैराग्य युक्त जीवन जगा. मी पणा करू नका.

भावाने परमार्थ मार्ग भक्तीच्या बाजारपेठे पर्यंत नेऊन पोहचवतात.

त्या भक्तीच्या बाजारात संतसज्जनांची गर्दी असते मोक्ष मिळवण्यासाठी, भक्ती निर्माण करण्यासाठी भगवंताशी एकरूप होणे गरजेचे असते. संतांच्या सहवासाने विनासायास मोक्ष हाती येतो. असे भाग्यवान भक्त जगाला तारून नेतात.प्रत्यक्ष भगवंत त्याचा कैवारी असतो. त्याची कास धरून ते स्वानंद सोहळा अनुभवतात. ते खरे भक्त होय.

२२/२३ ओव्या मधे तर समर्थनाी घरामधील जननी म्हणजे आई जर भक्ती मार्गाने जात असेल तर ते घर सुध्दा किंबहुना ते कुळसुध्दा सार्थकी ठरते असे म्हणतात म्हणून प्रत्येकाने दासबोधाचा अभ्यास करणे गरजेचे आहे. हा दुर्लभ नरदेह मिळाला आणि तो भगवंताच्या चरणी वाहिला तर नरजन्म सार्थकी होतो. भगवंताचा भक्त लौकिक अर्थाने संपन्न नसतो पण भगवंत त्याला सांभाळतो. भ्याच्या वैभवाची व्याख्या निराळी असते. घर, गाडी बंगला, शेतीवाडी नौकर चाकर या ऐहिक वस्तूंचा त्याला लोभ नसतो. तो गरीब असला तरी सदा सर्वकाळ समाधानात असतो. ईश्वराचा आधार त्याला असतो संसाराची वासना त्याला नसते. पण संसार करत देव अशा भक्तांना सांभाळतो. संत तुकाराम महाराजांचे ऊदा. इथे मला द्यावेसे वाटते. संसार करत त्यांनी भक्तीचा कळस गाठलेला आहे. (क्रमशः)

नीतिशतक
निरूपण

अनुवाद आणि निरूपण

ह.भ.प.चंद्रहास शास्त्री सोनपेठकर

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

या साधूंश्च खलान् करोति विदुषो मूर्खान् हितान्

द्वेषिणः

प्रत्यक्षं कुरुते परोक्षममृतं हालाहलं तत्क्षणात् ।

तामाराधय सत्क्रियां भगवतीं भोक्तुं फलं वाञ्छितं

हे साधो व्यसनैर्गुणेषु विपुलैश्चास्थां वृथा मा कृथाः ॥

अर्थ – हे सुजन, ती सत्क्रियाच आहे, जी क्षणात दुष्टाला

सज्जन, मूर्खास विद्वान, शत्रूंना हितकारी, अप्रत्यक्ष वस्तूंना प्रत्यक्ष आणि विषाला अमृत करविते. जर तुम्हाला मनोवांछित फलाच्या लाभाची इच्छा बाळगत असाल, तर केवळ परिश्रमपूर्वक प्राप्त केल्या जाणा-या गुणांविषयी आस्था बाळगू नका. भगवती ऐश्वर्यस्वामिनी अशा सत्क्रियेची अर्थात सत्कर्माची आराधना करा.

माणसाने नेहमी सत्कर्म करावे, तेच प्रभावी आणि जीवन जगण्यास सहकार्यकारी ठरते, असे प्रतिपादन येथे सम्राट भर्तृहरिंनी केले आहे.

॥श्री राम कथा ॥

वक्ते : आदरणीय श्री चैतन्य महाराज देगलूरकर

ज्योतिर्मय ॐ साहित्य

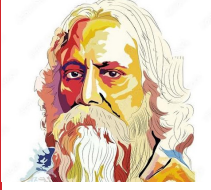
आहे मी हा कोण करावा विचार... माऊली विचाराचे विषय ४ आहेत १ मी कोण आहे ?कुटून आलो इथे कोणाकडे. इथे किती दिवस मुक्काम वसिष्ठानी रामास आपले विचारांचे विषय काय असावेत हे स्पष्ट केले.

आमचा विनाकारण वेळ वाया जातो. विचारातून ज्ञान प्राप्त होते. वशिष्ठ म्हणतात राम तू ज्ञानमय हो.ज्ञानाचे अंतरंगज्ञानाची ईच्छा असावी

शुभेच्छा (आत्म कल्याण) संताची सेवा व संतांपाशी विचारणा करावी आणि तुर्पावस्था यात सात भूमिका विचारांसाठी सांगितल्या आहेत. यातील पहिल्या ४ साधन स्थिती तर नंतरच्या ३ या सिद्ध स्थिती बद्दल सांगितल्या आहेत. आत्म रती, आत्म क्रीड या साठीचे वर्णन आहे.आपल्याला आपल्या मर्चादा कळल्या की व्यवहार चांगला होतो.व्यापकतेमुळे परमार्थ साधतो. वैराग्य कारण,त्याग,उपलब्धि याचे वर्णन योग वसिष्ठाच्या तिसऱ्या अध्यायात आले आहे. मनुष्य प्रपंच करताना दीन होतो. सायासे करीशी प्रपंच दिननिशी / हरी शी न भजसी कोणया गुणे? प्रपंचासाठी पुन्हा दीन न होणे हे वैराग्याचे लक्षण आहे. प्रभुंनी दीनाचे पालन केले आहे म्हणून त्यास प्रभू म्हणतात. मारुती राय सुद्धा वैराग्याचे स्वरूप छान स्पष्ट करतात. वैराग्याची सिद्धी विषयाच्या उपस्थितीत होत असते.वशिष्ठ मुनी सांगतात घाणेरडा बीभत्स विषय पाहून वैराग्य येतेच.

अन्न उत्तम तयार केले, अनेक पकाचे तयार झाली ,आग्रहाने जेवन वाढू लागले ,पण जेवणात पाल पडली होती, असे सांगितले तर आपण जेऊ काय? येथे वैराग्य हे येतेच. (क्रमशः)

रवींद्रनाथ टागोर

विश्वास देशपांडे,
चाळीसगाव
मो. ९४०३७४९९३२

रवींद्रनाथ टागोर : वारसा आणि कार्य

ज्योतिर्मय साहित्य

रथ निघण्याची वेळ होते आणि लोक रथाची दोरी ओढायला सुरुवात करतात. परंतु रथ जागचा हालत नाही. त्यानंतर रथ हालावा म्हणून पुरोहित येऊन मंत्र म्हणतात तरी देखील रथ हलत नाही. मग सैनिक येतात आणि आपली शक्ती पणाला लावतात आणि रथ हलवण्याचा प्रयत्न करतात परंतु तरी देखील रथ आपल्या जागीच असतो. गावातील धनिक लोक पुढे येऊन रथ पुढे नेण्यासाठी प्रयत्न करतात परंतु तरीदेखील रथ हलत नाही. या प्रकाराने गावातील लोक भयभीत होतात आपल्या गावावर देवाचा कोप झाला आहे अशी त्यांची भावना होते.

या सगळ्या प्रकारानंतर त्या गावातील कष्टकरी लोक रथ ओढण्यासाठी पुढे येतात आणि काय आश्चर्य तो रथ खरोखरच पुढे सरकतो. रथ नेहमीच्या राजमार्गाने पुढे न जाता श्रमिकांच्या घराकडील रस्त्यांवरून जातो. रथ ओढणाऱ्या प्रत्येकाला असे वाटते की हा रथ आपल्याच घराच्या बाजूने जाणार आहे. त्या नाटकाचा नायक याप्रसंगी तेथे उपस्थित असतो. त्यालाच सारे जण या घटनेचा अर्थ विचारतात. तेव्हा तो म्हणतो, “ रथाचा हा दोर सगळ्यांना एकत्र आणणारा आहे. तो धुळीत टाकून चालणार नाही किंवा सैल सोडूनही चालणार नाही. सर्वांना एका रांगेत बसवणारा, एका बंधनात बांधणारा हा दोर आहे. हा दोर आत्मीयतेचा आहे. त्यातूनच सर्वांचा विकास साधणार आहे. राष्ट्राचा भाग्यविधाता या रथाचे सारथ्य करीत आहे. सर्वांच्या सहकार्यानेच हा रथ पुढे जाणार आहे. आज आपण जे सबका साथ, सबका विकास म्हणतो ते या नाटकातून रवींद्रनाथांनी प्रत्यक्षात आणले होते.

या नाटकाबद्दल रवींद्रनाथ एका ठिकाणी म्हणतात, “ हा रथ म्हणजे प्रगतीचे निदर्शक आहे. रथ थांबला म्हणजे प्रगती थांबली. गतिहीनता म्हणजे मानवी समाजाचे सर्वात मोठे दुर्दैव. रथाचा दोर म्हणजे मनुष्यमात्राला एकत्रित ठेवणारा एक धागा, एक बंधन. या एकत्र ठेवणाऱ्या धाग्याला भेदाच्या, विषमतेच्या, असत्याच्या अनेक गाठी पडल्यामुळे हा दोर रथाला प्रगतीच्या दिशेने नेण्याच्या उपयोगाचा राहत नाही. म्हणूनच रथ पुढे सरकत नाही. जेव्हा मानव समाजातील भेदाभेद, विषमता दूर होईल, तेव्हाच प्रगतीचे प्रतीक असलेला हा रथ पुढे जाईल.”

पुढे रवींद्रनाथांनी चित्रांगदा, चंडालिका, श्यामा यासारखे अनेक नाटके लिहिली. त्यांची नाट्य सपदा मोठी आहे आणि त्यांच्या सर्वच नाटकांचा आढावा घेणे शक्य नाही. परंतु त्याच्यातील एक समान सूत्र असे सांगता येईल की त्यांच्या नाटकांमध्ये कथानक कोणतेही असले तरी माणूस प्रधान आहे. ज्याप्रमाणे त्यांच्या कथा, कविता, कादंबरी या साहित्यामध्ये माणूस आणि माणसातील परस्पर संबंध, समाज, राष्ट्र यांना महत्त्व दिले आहे, त्याचप्रमाणे त्यांच्या नाटकात देखील मानव्याचाच उद्घोष केलेला आपल्याला आढळतो.

जात्यावरच्या ओव्या.....

जात्या ईशवरा

तुला वढून पाहते

आईने पाजला रे पान्हा

तुझ्या कारणी लावते || ८५||

माझं गं जातं माझं

जसं हरण पळत

माय माऊलीच माझ्या

दूध मनगटी खेळत || ८६||

संदर्भ - शांताई इंगळे

संकलन - सौ. मनोरमा बोराडे

सहशिक्षिका, छत्रपती संभाजीनगर

फुलमाला....

ताम्हण फुलं.....

ताम्हण फुल हे साधारण एक मे च्या दरम्यान फुलते त्यामुळे ते महाराष्ट्राचे राज्य फुल म्हणुन ओळखले जाते. कोकणाच्या भूमीत हे फुल जास्त दिसते कारण याला लागते खूप पाणी लालसर जांभळ्या रंगाची ही फुले दिसतात खूप देखणी. या झाडाच्या लाकडापासून होडी बनवितात कारण ते कमी कुजते तसेच या लाकडाला वाळवी लागत नाही त्यामुळे सागवानाला पर्याय म्हणुन वापरले जाते..

सौ. माधुरी म.इनामदार, मिरज

साहित्य-संस्कृति

अनोखी परी

जपून ठेवा, ही माझी मुले काय करतील याचा नेम नाही. अशी त्यांनी आपल्या मुलांची ओळख करून दिली होती. मी फारसे मनावर घेतले नाही. असे वाटले ही शाळेत सुद्धा न जाणारी बाळे काय करणार आहेत. पण त्या भ्रमातून मी पुढच्या काही मिनिटांत बाहेर पडले. कारण चहा उकळणे या वेळात आम्ही हॉल मध्ये गप्पा मारत होतो, तेवढ्या वेळात या बाळांनी किचन ट्रॉली मधील ड्रॉव्हर बाहेर काढून ठेवले होते. आणि वडील कौतुकाे म्हणत होते. बघा आता बोलवा सुतार!

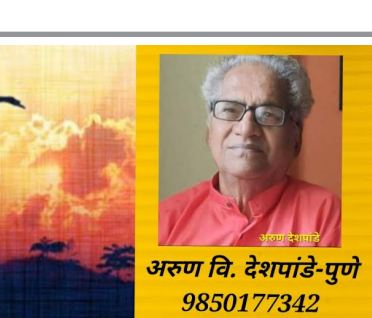
आणि या बाळाच्या बाबत मात्र वेगळेच चित्र दिसले. ज्या गोष्टी तिने करु नयेत असे वाटत होते, त्या ठिकाणी तिला घरातील सगळेच अडवत होते. बाल उत्सुकता म्हणून तिने पर्स घेतली, तर तिच्या आईने ताबडतोब ती पर्स ठेवून दे. उघडू नको असे सांगितले. अशा छोट्या छोट्या गोष्टीतूनच मुलांना काय करु नये व काय करावे हे कळत असते.

विभावरी कुलकर्णी,
मो. ८०८७८९०९९७

आम्ही तेथून निघालो.

ज्या दुःखद कारणासाठी माझ्या भाच्याच्या घरी जड अंतःकरणाने गेलो होतो, ते मळभ या छोट्या परीने घालवले होते. आणि एक समाधान व आनंद घेऊन तेथून बाहेर पडलो होतो. विशेष म्हणजे त्या बाळाच्या आईचे नाव अजूनही कळले नाही.

अरुण वि. देशपांडे-पुणे
9850177342

आनंदाची लेणी

चेहेऱ्यावरचा आनंद

ज्योतिर्मय साहित्य

रसिक हो नमस्कार , मित्र हो- आनंद ही भावनाच अशी आहे की या भावनेच्या स्पर्शाने मन प्रफुल्लित होते, वातावरण प्रसन्न होऊन जाते. असा हा किमयागार आनंद आपल्या जीवनाला आनंदीत बनवतो. आपल्या मनाप्रमाणे काही घडलं की मनाला आनंद होणे स्वाभाविक आहे. हा झालेला आनंद मनात लपून रहात नाही तेव्हा तो आनंद आपोआपच चेहेऱ्यावर दिसतो.असा आनंदाने भरलेला चेहेरा पाहून समोरच्यांनाही नक्कीच आनंद होतो. असे आनंदी चेहेरे आणि प्रसंग आठवून त्यातला आनंद आपणही अनुभवूया. यंदा कर्तव्य आहे “ असे म्हणता म्हणता “लग्नाचे अनेक मुहूर्त” तसेच निघून जातात .पण लग्नाळू कन्येस,किंवा लग्नाळू मुलाला त्याच्या मनाजोगती “तो किंवा ती” मिळत नाही , आणि फॅमिलीचा जीव टांगणीला लागतो.

अचानक एक दिवस “मनपसंत स्थळ येते, होकार दिला जातो. झट के पट जुळून येतं, मग काय सगळा आनंदीआनंद सुरू होतो. दोन परिवार “जमलं बाई एकदाच” ही गोड बातमी आनंदी चेहेऱ्याने सांगत फिरतात. आजकालच्या मायक्रो-फॅमिलीत ज्या दिवशी “चिमुकल्या पाहुण्याच्या आगमनाची चाहूल लागते “, त्या दिवशी त्यांची ही गुड-न्यूज़ “मोठ्या आनंदाने मोबाईलवरून लगेच “व्हायरल होते. शालेय जीवनात बारावीची परीक्षा म्हणजे महत्वाचा टेन्शनफुल माईलस्टोन असतो. घरातले पालक- आणि बालक दोघेही हा रिझल्ट लागेपर्यंत टेन्शनफुल असतात. कारण विद्यार्थ्यांच्या भावी जीवनाची वाटचालीची दिशा यापुढे उरत असते.

हा खडतर काळ रिझल्ट लागल्यावरच संपणारा असतो. एक मोठी परीक्षा, आणि कठीण कसोटी पार करण्याची ही वेळ अपेक्षापूर्तीच्या निकालात झळाळून निघण्यासारखा दुसरा आनंद नसतो.

जीवाला लागलेला घोर, मनावरचा असह्य ताण, दोन्ही गोष्टींचे ओझे यशदायक निकालाच्या आनंदात कधी उतरून गेले“ हे कुणाला कळत देखील नाही. परिश्रमपूर्वक प्राप्त झालेले यश सर्वानाच मोठा आनंद देणारे असते..

आयुष्य-प्रवासात आणखी एक मोठे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी आपण प्रत्येकजण कसोशीने प्रयत्न करीत असतो. हे स्वप्न पूर्ण होणे सहजसोपे नसते..“स्वतःचे घर..हे ते स्वप्न होय. जुन्या काळात “लग्न पहावं करून आणि घर पहावं बांधून “ या दोन गोष्टी म्हणजे एकट्याच्या बळावर करणे अवघड असायचे. आता मात्र अशी परिस्थिती राहिलेली नाही. घरासाठी, फ्लॅटसाठी कर्ज मिळणे सोपे झाले आहे त्यामुळे “अवघ्या काही दिवसात..वन बीचके, दू बीचके, येणारी नवी पिढी स्वतःच्या घरात राहण्याचा आनंद घेते आहे. चारचाकीचे वैभवशाली स्वप्न देखील आवाक्यातली गोष्ट झाली आहे. सुखसोयीचा आनंद घेत फिरणारी नवी पिढी पाहून आपणही त्यांच्या आनंदात सहभागी होणे “उत्तम.

इंदापूरी निखारे

प्रिय चिऊताई...

ज्योतिर्मय साहित्य

कित्येक जणांचे बालपण...
तुझ्या चिवचिवाटामुळे आनंदी...
हसत खेळत कसे मस्त जगायचे...
तुझ्याचमुळे...
उंच भरारी घेण्यासाठी स्वप्न पण तुझ्यामुळे...
चिडलो, रागावलो, मारामारी वगैरे वगैरे...
तुझा चिवचिवाट शांत करायचा...
थोडा मोठा झालो की... एक घास चिऊचा म्हणून...
वेगवेगळ्या पदार्थांची चव तुझ्यामुळे... चिऊताई आणि कावळेदादा...
कितीतरी गोष्टी एकत्र मोठे होत गेलो...
मोठे मोठे होत गेलो...
तुझ्याकडे दुर्लक्ष करण्या इतके मोठे झालो... काहीतरी चुकत आहे एव्हढे समजत असे... पण एकदा मोठे झालो की...अगदी सहजपणे विसरून जातो...

पण काय करणार चिऊताई?
जन्मदात्यांना पण विसरून जातो... तू तर...
तिशी तू असतेस... कायम बरोबर...
चिऊचा अर्थ वेगळ्या रूपात... तुला गृहीत धरून टाकतात...
हे असे का होते मोठे झाल्यावर?

आम्हालाही लहानपणी शिकवतात...
मोठेपणी आम्ही पण शिकवतो... आमच्या चिऊला...
मोठी ह... मस्त शिकून...
आकाशाला गवसणी घालण्यासाठी...
उंच उंच शिखरे पादाक्रांत कर... तुला कोणाची परवानगी घेण्याची गरज नाही... तुला स्वप्नांचे पंख दिले आहेत...
आणि स्वप्ने तुझ्याच मालकीचे असतात...
तू म्हणजे... लक्ष्मी, सरस्वती वगैरे वगैरे...
पण आम्ही चिऊंना बंधनात... इतके मस्त जखडून टाकतो...
तू मुलगी म्हणून... तू बायको, आई, आजी...
धर्म, देव, संस्कार... सगळे सगळे तुझी जबाबदारी...
त्यासाठी कितीतरी प्रोत्साहन आणि अमर्याद आम्बिषे...
त्यांच्या आनंदाचा रिमोट...
कोणाच्यातरी हातात... समजत नाही ते...
परवाच एक रिमोट ऑन झाला...एका बापाचा... स्वतःच्या चिऊला मारून टाकले...

कारण... पुरुषाचे ऐकले नाही... रिमोटने आदेश दिला...

रिमोट आपल्या हातात नसतो... रिमोट कोणाच्या हातात आहे...

हे माहित असले तरी काही करू शकत नाही...

रिमोटच्या दबावात आनंदात जगण्याचे किंवा मरण्याचे प्रयत्न करत राहू या...

ज्ञ्योतिर्मय

साहित्याचे विद्यापीठ

आठवणीतले बालपण

मित्रांनो, प्रत्येकाच्या आयुष्यात बालपणीचे विशेष महत्व असते, रम्य ते बालपण, खरंच बालपणीसारखी मज्जा परत कधीच येत नाही आता ते दिवस आठवले तरी मन खूप प्रसन्न होतं, तर आपण सर्वजण परत एकदा त्या बालपणीच्या विश्वात जाऊया, त्या आठवणींना एकदा उजाळा देऊयात ज्योतिर्मयच्या माध्यमातून. मग लिहायला सुरुवात करा व पटकन पाठवा मला 7743918559 या व्हाट्सअप नंबरवर

- संजय व्यापारी, संपादक,

ज्योतिर्मय साहित्याचे विद्यापीठ.

संपादक, ज्योतिर्मय साहित्याचे विद्यापीठ.

किचकट विज्ञान सुलभ भाषेत सांगणाऱ्या विद्वान साहित्यिकाला आपण मुकलो...!

डॉ. नारळीकरांना साहित्यिकांसह, शास्त्रज्ञ, विचारवंतांची श्रद्धांजली

ज्योतिर्मय **साहित्य**

छत्रपती संभाजीनगर – जगद्विख्यात खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर यांनी विज्ञानातील अनेक बदल, नवे शोध जगापुढे मांडले. मुलांमध्ये विज्ञान रुजावे, त्यांची विज्ञानाची कक्षा रुंदावी, विज्ञानामध्ये गोडी निर्माण व्हावी, यासाठी त्यांची खास तळमळ होती. किचकट विज्ञान सहज सुलभ भाषेत शिकविणाऱ्या एका महान विद्वान साहित्यिकाला आपण मुकलो आहोत, अशा भाषेत छत्रपती संभाजीनगरमधील साहित्यिक, विचारवंत, शास्त्रज्ञांनी आपली श्रद्धांजली वाहिली. विज्ञान किचकट नाही, तर सुलभ भाषेतून शिकविण्यासाठी डॉ. नारळीकर साहित्याच्या पंढरीत रमले. घरातूनच त्यांना विज्ञानाचे बाळकडू मिळाले होते. लोकांमध्ये विज्ञानाच्या माध्यमातून जागरूकता यावी आणि त्यांच्यात विज्ञानाची आवड असावी, हा त्यांचा लिखाणाचा हेतू होता.

१९७९ मध्ये डॉ. जयंत नारळीकर यांचा “यक्षांची देणगी” हा कथासंग्रह प्रसिद्ध झाला. त्याने विज्ञान साहित्याच्या चौकटी बदलल्या.विज्ञान कथा लिहिताना त्यांनी ती बोजड, तांत्रिक अथवा कंटाळवाणी वळण टाळले. उलट त्यात साहित्य विनोदाची पेरणी केली. त्यामुळे एक मोठा वर्ग विज्ञानाकडे वळाला. त्यांच्या या पुस्तकांची मराठी तरुणांइलाच नाही तर अबालवृद्धांना भूळ घातली नसती तर नवल.

नारळीकरांसारखा प्रख्यात वैज्ञानिक लिखाण करतो, ही मराठी वाचकांसाठी साहित्य मेजवाणीच ठरली. मराठी साहित्याला या विज्ञान कथांनी नवी उमारी आणि भारीच दिली असे नाही, तर महाराष्ट्राचा विज्ञानवादी दृष्टिकोन भक्कम होण्याचा पाया यामधून घातला गेला. शास्त्रीय बैठकीसह त्यांनी साहित्य विरवात विज्ञानाची पणती तेवत ठेवली. विज्ञानाची गोळी कडू लागत असेल तर तिला साखरेचे कोटिंग म्हणजे कथेचे रूप देणे योग्य ठरेल, असे त्यांचे मत होते. त्यांनी विज्ञानकथा लिहिण्यामागील त्यांचा हेतू स्पष्ट केला होता. त्यांच्या कथेचे शीर्षकच अगदी मनातील कुतूहल चाळवणारे ठरत असे. तितक्याच या कथा सोप्या आणि खोल अर्थ समजावून सांगत असत.

त्यांनी यक्षांची देणगी, कृष्णविवर, उजव्या सोडेचा गणपती, गंगाधरपंतांचे पानिपत, धूमकेतू, पुनरागमन, दृष्टीआड सृष्टी, धोंडू, पुत्रवती भव, ट्रॉयचा घोडा, नौलखा हाराचे प्रकरण, अखेरचा पर्याय अशा भूळ घालणाऱ्या विज्ञान कथा लिहिल्या. त्यांचे गारूड एका पिढीवरच नाही तर कित्येक पिढ्यांवर राहिल यात शंका नाही.

डॉ. वि. ल. धारूरकर,
माध्यम तज्ज्ञ व प्रख्यात विचारवंत.

तेजस्वी तारा निखळला

डॉ. जयंत नारळीकर यांचे निधन ही मराठी विज्ञान विरवासाठी अत्यंत दुःखद बातमी म्हणावी लागेल. आंतरराष्ट्रीय स्तरावर आपल्या कार्याचा ठसा उमटवणारे ज्येष्ठ खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर यांनी खगोलशास्त्र आणि विज्ञान कथा या क्षेत्रात मोलाची भर घातली. त्यांच्या संशोधनाने विरवाच्या अनेक रहस्यांवर प्रकाश टाकला गेला. त्यांचे कार्य जगभर प्रशंसनीय, प्रहनीय व गौरवास्पद आहे. केवळ वैज्ञानिकच नव्हे, तर एक लेखक म्हणूनही त्यांनी अनेक पिढ्यांना विज्ञानाची गोडी लावली. त्यांच्या विज्ञान कथांनी मराठी साहित्यविरवात एक वेगळे स्थान निर्माण केले. त्यांच्या निधनाने भारतीय विज्ञान आणि साहित्य क्षेत्राची मोठी हानी झाली आहे. डॉ. नारळीकर यांची कार्य आपल्याला नेहमीच प्रेरणा देत राहिल. डॉ. जयंत नारळीकर हे भारतीय खगोलशास्त्रज्ञ. त्यांनी होयल-नारळीकर गुरुत्वाकर्षण सिद्धांत आणि कासी-स्टेडी स्टेट ब्रह्मांड मॉडेल यांसारख्या महत्त्वपूर्ण संशोधनांद्वारे खगोलशास्त्राच्या क्षेत्रात मोलाचे योगदान दिले. तसेच, त्यांनी पुणे येथे आयुका (आयूसीए) या संस्थेची स्थापना केली, जी खगोलशास्त्र आणि खगोलभौतिकीच्या संशोधनासाठी भारतातील एक प्रमुख केंद्र बनली आहे. . डॉ. जयंत नारळीकर यांनी केलेल्या कार्य अगदी सोप्या भाषेमध्ये खगोलाचा अभ्यास, खगोलीय गोष्टी आहेत, त्या गोष्टी अगदी सोप्या पद्धतीमध्ये मांडण्याचे काम आदरणीय डॉ. जयंत नारळीकर यांनी केलेले आहे. माझ्या सरांसोबतच्या खूप आठवणी आहेत. त्यांच्या निधनाने भारतीय खगोल विज्ञान क्षेत्राला मोठा धक्का बसला आहे.

नारळीकर यांचे कार्य नेहमीच आपल्या सर्वांना प्रेरणा देत राहिल.

विनायक पवार,

विज्ञान शिक्षक, ज्ञानदीप विद्यालय.

डॉ. जयंत नारळीकर, हे भारतीय खगोलशास्त्रज्ञ. त्यांनी होयल-नारळीकर गुरुत्वाकर्षण सिद्धांत आणि कासी-स्टेडी स्टेट ब्रह्मांड मॉडेल यांसारख्या महत्त्वपूर्ण संशोधनांद्वारे खगोलशास्त्राच्या क्षेत्रात मोलाचे योगदान दिले. तसेच, त्यांनी पुणे येथे आयुका या संस्थेची स्थापना केली, जी खगोलशास्त्र आणि खगोलभौतिकीच्या संशोधनासाठी भारतातील एक

प्रमुख केंद्र बनली आहे. डॉ. जयंत नारळीकर यांनी केलेले कार्य अगदी सोप्या भाषेमध्ये आहे. खगोलाचा अभ्यास, खगोलीय गोष्टी आहेत. त्या गोष्टी अगदी सोप्या पद्धतीमध्ये मांडण्याचे काम आदरणीय प्रा. डॉ. जयंत नारळीकर यांनी केलेले आहे. माझ्या सरां सोबतच्या खूप आठवणी आहेत. त्यांच्या निधनाने भारतीय खगोल विज्ञान क्षेत्राला मोठा धक्का बसला आहे.

- श्रीनिवास औंधकर

संचालक एमजीएम एपीजे अब्दुल कलाम अंतराळ विज्ञान केंद्र.

साहित्य क्षेत्रातील आजरांमर साहित्यिक

डॉ. जयंत नारळीकर हे विज्ञान कथा लेखक म्हणून सर्व परिचित होते. नाशिक येथे झालेल्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचे ते अध्यक्ष म्हणून निवडून आले होते. परंतु, प्रकृती अस्वास्थ्यामुळे ते संमेलनाला काही येऊ शकले नाही. वैज्ञानिक कथालेखन करणारे ते उत्तम साहित्यिक होते. किशोर वयातील मुलांसाठी वैज्ञानिक कथा कादंबऱ्या लिहिणारे डॉ. नारळीकर एकमेव साहित्यिक होते. मराठी साहित्य क्षेत्रात त्यांचे नाव अजरामर राहिल. मराठवाडा साहित्य परिषदेच्या वतीने त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली.

डॉ. दादा गरे, कार्यवाह,

मराठवाडा साहित्य परिषद.

महान विज्ञान महर्षी हरपला

डॉ. जयंत नारळीकर यांच्या निधनाने आपण एक विद्वान विज्ञान महर्षी गमावला आहे. त्यांचे भौतिकशास्त्रातील मूलभूत संशोधन मैलाचा दगड असे शाश्वत मोलाचे होते. त्यांनी साहित्याच्या क्षेत्रात केलेली मुशाफिरी नोंद घ्यावी अशीच आहे. मराठी विद्वान कथेला ,कादंबरीला त्यांनी नवे प्रारूप दिले. शांत, सोज्वळ स्वभाव तितकेच आग्रही मत प्रतिपादन हे त्यांचे वैशिष्ट्य होते. मी कुलगुरू असताना एकच व्यासपीठ शेअर करण्याचा योग आला. मी ७२ साली मुंबईच्या टी आय एफ आर मध्ये माझे करिअर सुरू केले.त्याच सुमारास तेही अमेरिकेतून त्याच संस्थेत आले होते.अनेक वर्षे त्यांनी तिथे नवनवे संशोधन केले, नव्या तरुण पिढीला मार्गदर्शन केले. पुण्यात आल्यावर येथील विद्यापीठात आयुकाची स्थापना हे मोलाचे कार्य त्यांच्या हातून घडले. अशा व्यक्ती त्यांनी उभारलेल्या प्रयोग शाळांच्या रूपाने सदा जिवंत राहतात. त्यांना विनम्र श्रद्धांजली.

-डॉ.विजय पांदरीपांडे,

माजी कुलगुरू, डॉ बाबासाहेब आंबेडकर

मराठवाडा विद्यापीठ, छत्रपती संभाजीनगर

श्रीयश प्रतिष्ठानच्या अभियांत्रिकी महाविद्यालयात युफोरिया २०२५ चे उत्साहात आयोजन

ज्योतिर्मय **साहित्य**

छत्रपती संभाजीनगर – श्रीयश प्रतिष्ठानच्या श्रीयश कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग अँड टेक्नॉलॉजी, छत्रपती संभाजीनगर येथील अप्टाइड सायन्स विभागाचे “युफोरिया – २०२५” हे वार्षिक स्नेहसंमेलन अत्यंत उत्साहात व आनंदमय वातावरणात नुकतेच पार पडले.

या दोन दिवसांच्या कार्यक्रमात सुमारे सहाशे विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग घेतला. कार्यक्रमांमध्ये नृत्य, नाटक, गायन, माईम, फॅशन शो, डे सेलिब्रेशन अशा विविध सांस्कृतिक उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. विद्यार्थ्यांनी विविध राज्यांची पारंपरिक वेशभूषा परिधान करून देशातील

विविधतेचे सुंदर दर्शन घडवले.

देशभक्तीपर गीतांनी उपस्थितांचे विशेष लक्ष वेधून घेतले. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनाबद्दल श्रीयश प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष श्री. बसवराज मंगरूळे सरांनी प्राचार्य, डीन अर्कंडेमिक्स, अप्टाइड सायन्स

विभागप्रमुख, सर्व प्राध्यापकवर्ग, संयोजक व विद्यार्थ्यांचे विशेष अभिनंदन केले. “युफोरिया – २०२५” हा कार्यक्रम विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना वाव देणारा आणि सांस्कृतिक विविधतेचे दर्शन घडवणारा ठरला.

आणि त्याची मनातली हिरवाई..

ज्योतिर्मय **साहित्य**

मिरज हे गाव कृष्णाकाठी, काळया आईच्या सुपीक कुशीत वसलेले गाव. त्यामुळे चहूबाजूला आसपासच्या खेड्यात द्राक्षाच्या, केळीच्या बागा, शेती, भाजी, फुले सगळेच मुबलक प्रमाणात उत्पन्न होणारे. त्यात कृष्णेचे गोड पाणी आणि आता इतर पाण्याच्या सोयीही भरपूर झाल्या आहेत. त्यामुळे मनातली आणि शेतातली हिरवाई अजूनही ताजीतवानी आणि रसरसती आहे..

तसे तर दरोजच ठिकठिकाणी भाजी, फळे कुठेही सहज मिळतात. आणि प्रत्येक दिवशी एका विशेष भागात खास बाजार भरतो तो वेगळाच. आमच्या भागाचा वार आहे बुधवार.

आसपासचे शेतकरी छान हिळ्यागार पालेभाज्या, फळभाज्या भरपूर प्रमाणात घेऊन येतात. फळेही भरपूर असतात. कृष्णा काठची चवदार वांगी तर इथले खास वैशिष्ट आहे.सगळ्या प्रकारच्या पालेभाज्यांच्या तर अगदी कोवळ्या लुसलुशीत पानांच्या नुकत्याच शेतातून तोडून आणलेल्या जुड्या बघूनच मन प्रसन्न होते. मटर, कोवळ्या भेंड्या, दुधी, लाल भोपळा, तोंडाल्या, बीट शेवगा, काकड्या, लालबुंद गाजरे, टोमॅटो . मक्याची, स्वीट कॉर्नची कणसे. आता तर बाजारात बाळ कैऱ्या पण येत आहेत. या भाज्यांचे वर्णन करेल तितके कमीच आहे.. ऋतूप्रमाणे हादऱ्याची फुले

शेवग्याचा पाला अगदी कोणतीही भाजी इथे सहज मिळते. द्राक्ष, पेरू, डाळिंब आणि केळी यांच्या बागा असल्याने अशी अनेक फळेही भरपूर येतात. पारंपरिक कोणता सण असेल तर बघायलाच नको. भरभरून भाज्या, फळे येतात.. लोणच्यासाठी लिंबे, माईन मुळा, छन्या मिळते. मोरावळा सुपारी लोणचे यासाठी डोंगरा आवळा मिळतो. सगळ्यांचे दर ही अगदी कमी सध्या तर पाच र.पेंडी या प्रमाणे पालेभाज्या आहेत. टोमॅटो १० र.किलो. पेरू ६० र.किलो. छोटे कलिंगड तर २०/३० र. ला लालेलाल

सासरचे गाव ...

मिरज

सौ.माधुरी म.इनामदार

येते.. मला वैयक्तिक कलिंगडे आणि द्राक्षे खूपच आवडतात.. भरपूर भाज्या आणून त्याचे वेगवेगळे पदार्थ करून खाण्याची आणि खिलवण्याची मजा जी मिरजेत आहे ती पुण्यात अजून मिळत नाही.. पुण्यातही घराच्या आसपास खूप सुंदर सुंदर फळांचे आणि भाज्यांचे अनेक स्टॉल आहेत..पण त्यांनी सुबक मांडणी जरी केली असली तरी..मूळ रसशीतपणा आणि हिरवाई दिसत नाही..पालेभाज्या

किंवा एकूणच मनात येईल ती भाजी सहज मिळत नाही..पालेभाज्यांची पाने मोठी मोठी असतात..पुणे मेन मार्केट मध्ये सगळे मिळते असे ऐकले आहे पण तिथे नेहमीच जाणे सहज शक्य नाही.. आमच्याकडचे भाजी विक्रीते/ विक्रेत्यांची आता छान ओळख झाली आहे..सुटे रुपये नसतील तरी आग्रहाने नंतर द्या म्हणून भाजी देतात..प्रेमाने .. तराजू पारडे सैल सोडतात..इथे सगळा कोरडा कारभार..त्यात हिंदी मिश्रित मराठी भाषा.. हे सगळे बघून नेहमीच माझे मन खट्टू होते..जिथे जसे आहे तसे राहायला हवे त्याचा स्वीकार करायला हवा हे कळते पण वळत नाही.. मला व्यापार कसा करताय याची माहिती नाही.. की तितके रुपये.. आणि वेळ, सोय याची कशाचीही काहीच माहीत नाही.. तरीही माझ्या मनात सारखे येते मिरजेतल्या भाज्या, फळे पुण्यात ..आम्ही राहतो तिथे वाकड ला

नेऊन विकताय यायला हवीत..यांनी नेत्र सुख तर मिळेलच पण खरी रसना तृप्ती आपल्याला आणि सगळ्यांनाच मिळेल.. आणि इथल्या राबणाऱ्या शेतकऱ्याला थोडे पैसेही ज्यादा मिळतील..पण..या पण मध्ये खूप काही अडकलेले असते.. बाकी काही आता शक्य नसले तरी सध्या इथल्या वास्तव्यात भाजी/फळे खरेदीचा आनंद मी नक्कीच घेऊ शकते.. आणि हीच हिरवाई मनभर जपूनही ठेवू शकते..हो ना ?

आपला स्वातंत्र्य दिन १५ ऑगस्ट....

अनेक लोकांनी खडतर त्रास सहन करून दिलेल्या बलिदानामुळे परकीय सत्तेतून मुक्त झालेला दिवस म्हणजे आपला स्वातंत्र्य दिन १५ ऑगस्ट. डोळ्यात तेल घालून रात्रंदिवस भारताच्या सीमेवर लढणाऱ्या, देशाची काळजी घेणाऱ्या वीर जवानांच्या त्यागाची, शौर्याची जाणीव करून देणारा दिवस म्हणजे १५ ऑगस्ट..या वर्षी तो माझ्यासाठी खूप वेगळा होता.. कारण त्याला सोडून मी पहिल्यांदाच दुसऱ्या देशात आले होते. त्याची आठवण तीव्रतेने येत होती म्हणून उगीचच मन हळवे झाले होते. त्यामुळेच कदाचित आज पर्यंत लक्षात राहिलेले अनेक छोटे छोटे प्रसंग डोळ्यासमोर येत होते. शाळेत असताना जोरजोरात घोषणा देत प्रभात फेरीची प्रमुख म्हणून सामील असणारी मी, माध्यमिक शाळेत गटप्रमुख म्हणून सूचना देणारी आणि हे राष्ट्र देवतांचे,जयोस्तुते ही दोन्ही गाणी प्रत्येक वर्षी म्हणणारी मी. मुलांच्या शालेय जीवनातील स्वातंत्र्य दिनाच्या आनंदात समरस होणारी मी..आज एका वेगळ्या देशात वेगळा अनुभव काय मिळेल याची प्रतीक्षा करत होते..

येथे मुत्तगी जावयाच्या वयाच्या आसपासचे अनेक भारतीय जोडपी आणि त्यांची लहान मुले आहेत. त्यांची आता छान मैत्री झाली आहे.या सगळ्यांनी मिळून आपल्याला जमेल तसा स्वातंत्र्य दिन साजरा करायचे ठरविले. सगळ्यांनाच त्याची ओढ जाणवत होती. काही तासांसाठी एक हॉल बुक केला. घरामधूनच दोन-तीन झेंडे तयार करून न्हेले. जावयाने काही झेंड्यांचे प्रिंट रंगविण्यासाठी आणि त्यामागे पाच प्रश्न सोडविण्यासाठी असे लहान मुलांसाठी काढून आणले. सगळेच खूप उत्साहात होते. लेकीने झेंड्याचे महत्त्व सोंप्या शब्दात मुलांना समजावून सांगितले. आम्ही दोघींनी मिळून गाणे म्हंटले.खूप जोशात राष्ट्रगीत झाले. मुलांनी राष्ट्रध्वज रंगवला. गाणी, नाच, गिटार वादन, विविध खेळ अशा विविध कार्यक्रमाने हा दिवस विशेष स्मरणीय ठरला. या मधील सगळ्यांचा सहभाग खूप उत्साहवर्धक होता. टोरांठो कॅनडाचे विशेष ओळख असलेले एक मोठे शहर.तिथे प्रत्येक वर्षी

आपल्या स्वातंत्र्य दिना नंतर येणाऱ्या पहिल्या रविवारी आपला स्वातंत्र्य दिन खूप

भारतीय दूतावासातील खूप लोक हा सोहळा अनुभवण्यासाठी आले होते.

एका मोठ्या

मंचावर विविध राज्यातील समूह नृत्यांचे आयोजन केले होते.समोर खुर्च्या बसण्यासाठी होत्या. सगळा परिसर माणसांनी फुलून गेला

जळोपात साजरा करतात.देशातील वेगवेगळ्या भागातील भारतीय लोक खूप मोठ्या प्रमाणात हा सोहळा बघण्यासाठी त्यात सामील होण्यासाठी येतात. सगळीकडे उत्साही वातावरण असते. नेहमीसारखे जेवण करून आम्ही बाहेर पडलो.अर्ध्या तासात तिथे पोहचलो. टोरांठो शहराचे मुख्य रस्ते भारतीय दूतावासातील लोकांनी काढलेल्या शोभा यात्रेसाठी त्या दिवशी खास राखीव असतात. सकाळपासून विविध कार्यक्रमाचे आयोजन सुरू असते. शोभा यात्रेमध्ये भारतातील विविध राज्यांच्या गाड्या सुशोभीत करून त्यांची ओळख दाखवत निघाल्या होत्या. महाराष्ट्राची दिंडी ,ढोल पथके होती.

शोभा यात्रेत महाराष्ट्राचा ट्रॅक्टर आला त्यावेळी गणपती बाप्पा मोरया हे ऐकताच खूप काही हरवलेले अचानक सापडले असे वाटले.आमच्या सारखी अनेक राज्यातील

होता.मी भारतात असताना जेवढ्या राज्यांचे नृत्य बघितले नव्हते तेवढे त्या त्या राज्याचे वेश, भाषा आणि तितकेच नृत्याविष्कार मी इथे बघितले विविधतेतील एकतेचा अनुभव घेतला. या कॅनडा देशाने अनेक देशांना आपल्यात सामावून घेणे आणि त्यांच्या वेगळ्या गरजा ,त्यांचे वेगळे अस्तित्व यांचे भान ठेऊन त्याला मोकळीक देणे जसे कौतुकास्पद वाटले तसेच आपले भारतीय लोक काही इथेच स्थायिक झालेले,काही थोड्या दिवसा साठी आलेले प्रत्येकाची स्वप्ने वेगळी,गरजा वेगळ्या तरीही आपली मुळे आनंदाने जपत होती..तीच पुढच्या पिढीत शक्य तेवढी रुजवयाचा प्रयत्न करत होती हा सहज मिळालेला अनुभव मला खूप काही शिकवून गेला हे मात्र खरे..हा वेगळा स्वातंत्र्य दिन नक्कीच माझ्या स्मरणात राहील...
